

VIII.D.06. DE BEVRIJDING

Na de doorbraak bij Avranches op 30 juli 1944 rukten de Amerikanen, Engelsen en Canadezen op naar België.

Ze joegen de soldaten in Feldgrau voor zich uit. De Duitsers trokken met vrachtwagens, inbeslaggenomen autobussen, op boerenkarren getrokken door paarden, op gestolen moto's en fietsen terug naar hun heimat. Het was een ordeloze en wilde vlucht, maar ongevaarlijk voor de burgers.

Zaterdag 02 sept. 1944 om 09.30u trok de eerste motorrijder van het 82e Armoured Reconnaissance Battalion, de spits van de 2e Amerikaanse Armoured-divisie '*Hell on Wheels*' (01) over de Belgische grens te Rumes. Vanaf 04 sept. kreeg de 113th Mechanized Cavalry Group '*Red Horse*' (02) met een 1700 manschappen, de opdracht om voor het 19e Legerkorps '*Tomahawk*' (03) van het 1e Amerikaanse Leger, agressieve verkenningen uit te voeren. De bevrijders zaten in Sherman tanks, gevolgd door vrachtwagens en jeeps met op het eerste voertuig een rode vlag. Ze werden ondersteund door laagvliegende jagers.

Reeds op woensdagavond 06 sept. trok het 125e infanterieregiment via Halle-Booienhoven, Budingen, Nieuwerkerken en Wijer tot in Stevoort. Hasselt werd bevrijd op donderdag 07 sept. om 10.30u. De groep '*Red Horse 113*', geraakte die donderdag tot in Staaen, waar nog tegenstand zat van de Duitse 105e Panzerbrigade, die zich langzaam uit Tienen teruggetrokken had. Het Duitse 7e Leger trachtte de Amerikaanse opmars ten zuiden van de lijn Waver-Tienen-Hasselt te vertragen. Het Duits hoofdkwartier was toen nog steeds in het kasteel van Heks gevestigd en de streek werd bezet door de 84e Infanterie Division. In de nacht van 07 op 08 sept. kregen de laatste Duitse eenheden van het 7e Leger bevel zich achter de Maas tussen Maastricht en Luik terug te trekken. Vermoeide en zenuwachtige soldaten sukkelden op alle mogelijke vervoermiddelen naar het oosten. Ze lieten een grote stilte achter zich.

Langs de onafgewerkte omleidingsweg en rond het vliegveld lagen toen nog weermachtsoldaten die enkele afweergeschutstellingen bedienden en op overvliegende Amerikaanse toestellen schoten. De Duitse militairen, die over de Tongerse- en Luikersteenweg trokken met Franse en Westvlaamse wagens, gecamoufleerd met takken en bladeren, werden voortdurend aangevallen door geallieerde jachtvliegtuigen. Twee Duitsers sneuvelden aan de Rellestraat op de Tongersesteenweg en werden daar langs de straatkant begraven (04). De eigenaars van de opgeiste wagens, karren en paarden stapten dapper mee en hoopten dat ze met hun uitgeputte dieren spoedig naar huis mochten weerkeren.

En dan veranderde het leven plots: bevrijders waren in aantocht. In Staaen verbrandde sergeant Dwight A. Hieke van de 113e Cavaley Group in zijn Sherman tank, die onder vuur werd genomen.. Na het gevecht lagen er twee tanks en drie jeeps te branden. Ook een Duitse soldaat liet daar het leven en vijf werden gewond. Een Duits motorrijspan met een zwaaiende witte vlag gaf aan de bezetters het sein

om de strijd te staken. De Amerikanen volgden op korte afstand met tanks, pantservoertuigen, jeeps en vracht-wagens. Ze werden onthaald op gewuif met witte zakdoeken, drank en tuinbloemen. Na vier jaar van ellende, van hopen en bidden, kwam de verlossing nog als een schok.

De bevrijders rolden ons dorp binnen op 08 sept. met tanks, bedolven onder bloemen en vrouwen. Een explosie van vreugde en opluchting barstte los in Brustem, maar het was tevens een ontlading van haat en wraak. Vreugde en opluchting voor het verdwijnen van de Duitsers met hun Gestapo en SS-beulen. Haat en wraak omdat iemand de schuld moest krijgen van de doorstane ontberingen: de collaborateurs of een kleine minderheid van de dorpingen, die een anti-vaderlandse houding hadden gehad; die naïef geweest waren en sympathie gevoeld hadden voor de Nieuwe Orde, aan wie ze hun werk en de dagelijkse boterham voor hun kinderen schuldig waren; die de vlag op 11 juli hadden uitgestoken; die zich wilden uitleven in een ander cultuurleven; die het Duits maatschappijmodel als een bruikbaar alternatief aanzagen voor de verziekte democratie; die streefden naar een onafhankelijk Vlaanderen; die zich tijdens de oorlog op de een of andere manier verrijkt hadden; die op het vliegveld in dienst van de Duitsers gewerkt hadden; die naar het Oostfront getrokken waren om het communisme te bekampen; die burgers verklikt hadden en de Gestapo hulp boden.

Spijtig dat sommige afrekeningen flink gevoed werden door oude dorps- of familieveten of sociale afgunst. Er werd geplunderd en gespot onder leiding van meestal nieuwbakken verzetstrijders. Het zuiveringswerk was voor de enen nogal streng, voor de anderen niet streng genoeg. Maar jaren bezetting had een breuk in het dorp veroorzaakt: collaboratie en verzet. Het werd een overgangstoestand zonder wet en orde.

Op 09 sept. 1944 werd een spoedvergadering van de gemeenteraad gehouden door schepen Jean Marguillier, bij afwezigheid van Gerard de Pitteurs-Hiegaerts. Waren aanwezig: schepen Jules Verdin, raadleden Remi Sweldens, Joseph Koninckx, Herman Knapen, Emile Schoofs en secretaris Edward Mombers. De gemeenteraad nam zijn functies weer op.

Op 05 febr. 1945 schorste de overheid Gerard de Pitteurs-Hiegaerts en Florent Lemaire als gemeenteraadslid. In mei 1945 werd burgemeester Jean Marguillier veroordeeld en beroofd van zijn rechten. Het kwam zover dat 5 van de 9 raadsleden voorlopig geschorst waren: Marguillier, de Pitteurs-Hiegaerts, Lemaire, Verdin en Bijloos. De dienstdoenden waren: burgemeester Remi Sweldens, schepenen Emile Schoofs en Herman Knapen, lid Joseph Koninckx, die dan nog op 22 mei 1945 zijn ontslag gaf en vervangen werd door Livinus Vanderleyden.

Collaborateurs werden weggevoerd en geïnterneerd in barakken te Merksplas. Achteraf kwamen ze vrij, maar werden vervallen verklaard van alle politieke en burgerrechten. Alleen het bewuste kwaadwillige verraad, de medewerking met de Duitse politie, het begaan van brutaliteiten in uniform, ronseling en aanwerving voor het Duitse militaire apparaat, werden degelijk bestraft.

Ondertussen ruilden kinderen en volwassenen tomaten en eieren tegen chocolade, chewinggum, sigaretten en voedselrantsoenen in olijfgroene doosjes met de ingekwartierde Amerikanen.

Uit een lijst van 22 dec. 1944 konden we sommige woningen herkennen waar Amerikaanse militairen gehuisvest waren:

-Vandenbosch Eduard	Singel.	-Jacques Englebert	Dorp.
-Bleus Theophile	Geelstr.	-Lacroix Abdon	Dorp.
-Vanstapel weduwe	Dorp.	-Reymen Henri	Dorp.
-Coelmont Eduard	Dorp 250	-Jans Michaël, pastoor	
-Vroonen Isiai wed.	Geelstr.	-Schoofs Jos. wed.	Singel.
-Radoes Henri	Dorp.	-Frantzen Gerard	Beekkant
-Ottens-Bessemans wed.	Dorp.	-Herck Herman	Dorp.
-Poulus-Vrancken	Spikboom.	-Degelin Henri	Houtstr.
-Schoofs Albert	Lenaertsstr.	-Deglin Jos. wed.	Tomstr.
-Creten Guillaume	Beling.	-Poelmans-Schoofs	Dorp.
-Parochiezaal	Kerkstr.	-Lacroix Joseph	Tomstr.

Na het vertrek van de Amerikaanse soldaten kwamen er klachten en rekeningen binnen bij het gemeentebestuur (05):

-in februari 1945 eiste baron Gerard de Pitteurs-Hiegaerts schadevergoeding voor de 163 bomen, die men verwijderd had in zijn bos.

-voor een perceel grond, eigendom van de baron, als parking gebruikt van 01 juni 1940 tot 30 sept 1945 door Duitsers en Amerikanen, werd een schadevergoeding gevraagd.

-Lambert Cleeren had een boomgaard op de Borgwormseweg die opgeëist werd door de Duitsers van 01 okt. 1940 tot 30 april 1944.

-de gemakken en waterbakken in de aangenomen meisjesschool, waar Amerikaanse troepen gelogeed hadden, moesten vernieuwd worden.

Gehavend en ontredderd zijn de meeste Brustemners uit de tweede wereldoorlog gekomen, getekend door zorgen en de vertwijfeling van de angst. Gedurende jaren hadden ze geleefd in een klimaat van achterdocht en wantrouwen. Ze hadden de smakeloze 'kneip' en het fletse fluitjesbier gedronken, rabarber- en klaverbladeren gerookt. Sommigen hadden rondgelopen in oude, sjofele kleren, in gelapt en versleten schoeisel. Ze hadden 'schlam' gestookt met veel rook en weinig warmte en siroop van suikerbieten gemaakt. Stiekem hadden anderen een vetvarken gekeeld en verkocht aan de hongerige stedelingen, soms tegen normale prijzen maar ook wel eens tegen woekerprijzen. Ze hadden gesmokkeld in het klein en op grote schaal, te voet, per fiets, per tram, met kruiwagens en karren. Enkelen hadden zelfs alcohol gestookt in een afgelegen schuurtje.

De talrijke verbodsbepalingen van de bezetter hadden ze met tegenzin ondergaan: het verplicht verduisteren, de opeisingen, de avondklok, het verplicht werken met of zonder paard en kar op het vliegveld, razzia's door controleurs, rijkswachters, Feldgendarmerie en Gestapo, jacht op leden van het verzet en op degenen die zich aan de verplichte tewerkstelling in Duitsland trachtten te onttrekken. De dorpelingen hadden veel gezien en gezwegen, het hoofd gebogen en een vuist in hun zak gebald. Daarbij was er steeds de vrees voor nachtelijke roofovervallen of diefstal van hun eetwaren.

Wanneer de alarmsirenes loeiden en de vliegtuigen boven hun hoofd hingen, kropen ze in panische schrik naar hun schuilplaatsen en kelders. Na de talrijke bombardementen begroeven ze gelaten en

verbitterd hun geliefde doden en ruimden het puin van hun verwoeste woningen op. De weeën van een vier jaar lange bezetting hadden sommigen lichamelijk en geestelijk uitgeput.

VIII.D.06. **De Bevrijding**

Bronnen.

- 01.-Het 2e Pantserdivisie '*Hell on Wheels*' beschikte over 11.000 manschappen, 195 Shermantanks en 77 lichtere Stuarttanks.
Deze benaming dankte de divisie aan de beruchte generaal Patton, die van 15.06.1940 tot 13.01.1942 de scepter zwaaide over de eenheid. Ze kreeg haar vuurdoop op Sicilië op 10.06.1943 en was eveneens van de partij in Normandië.
- 02.-113th Mechanized Cavalry Group: deze verkenningsseenheid die de bijnaam '*Red Horse Cavalry*' droeg, voerde spectaculaire verkenningsoperaties uit voor het 19e US Legerkorps. Haar M8-verkenningspantser bevonden zich steeds in de eerste lijn en bevrijdden tal van gemeenten.
- 03.-Het 19e US Legerkorps, bijgenaamd '*Tomahawk*', stond onder bevel van majoor-generaal Charles H. Corlett en omvatte 3 divisies.
- 04.-De 2 Duitsers lagen begraven naast de woning Tongersesteenweg 371. In september 1944 was dit Brustems grondgebied.
- 05.-S.A.St-Truiden.-gemeente Brustem: register van militaire opeisingen onroerende en roerende goederen 1940-1946, nr. 542.2/3.